

aan: Stuurgroep Ekenstein

van: Ambtelijke Kopgroep Winningsbesluit

Afgestemd met: CdK, gedeputeerde Eikenaar, burgemeesters Bakker en Ten Brink en wethouder Van der Schaaf

datum: 22-06-2015

betreft: Annotatie t.b.v. overleg met Minister Kamp over gaswinningsbesluit 22-06-2015

Bijlage: - ambtelijke waarnemingen nav overleg op 19 juni Den Haag

TIEN VRAGEN AAN DE MINISTER:

1. Deelt u met ons de mening dat -anders dan door u eerder is toegezegd- hedenavond geen sprake is van afstemming met de regio, maar de bijeenkomst meer het karakter heeft van informatieverstrekking?
2. Kunt u aangeven welke afweging heeft plaatsgevonden tussen enerzijds de veiligheid en anderzijds de leveringszekerheid, bij het ontbreken van een gedragen en vastgesteld risicobeleid?
3. Wat is volgens u de versterkingsopgave die wij op lange termijn (> 5 jr) voor dit gebied nodig hebben? En bent u het met ons eens dat op basis van risicogestuurde prioritering uit moet worden gegaan van onze opgave voor 10-15 jaren? Zeker gezien het feit dat volgens de verwachting op langere termijn het seismisch moment toeneemt.
4. Hoe gaat u om met de verschillende benaderingen van berekening tussen SodM/NAM enerzijds en KNMI (Cie Meijdam) anderzijds? En deelt u onze opvatting dat het advies van SodM voor de overheid de belangrijkste maatstaf is en u dientengevolge de voorgestelde aanmerkelijke verlaging NU invult?
5. Wordt door u nog steeds uitgegaan van een maximum beving van 5.0 op de schaal van Richter (en niet volgens een blijkbaar geheim TNO rapport van 4,5)? Wat is de status van genoemd TNO rapport en kunnen wij daar de beschikking over krijgen?
6. Wat is de status van de PGA-cirkels die door de NAM zijn gepresenteerd? En bent u bereid alle onderzoeksgegevens openbaar te maken zodat deze tijdig beschikbaar zijn voor de *public critical review* die de Nationaal Coördinator Groningen organiseert?
7. Bent u het eens met het uitgangspunt dat het flankerende beleid dat geldt voor het aardbevingsgebied in de hele regio die is getroffen door aardbevingen hetzelfde dient te zijn?

8. Welke rol heeft de Commissie Meijdam gespeeld bij uw huidige beslissing en kunt u bevestigen dat de Commissie haar uiteindelijke advies opstelt in samenwerking met de SodM en de Nationaal Coördinator Groningen?
9. Zal het risicobeleid in dit najaar (SodM adviseert urgent) ook risicoprofielen bevatten voor BRZO bedrijven (chemiepark Delfzijl), gastransportleidingen, dijken, vallende bouwelementen, hoogbouw etc?
10. Één van de aanbeveling van de Onderzoeksraad voor Veiligheid luidt: Wees in de communicatie aan en in de dialoog met burgers transparant over onzekerheid, expliciteer en motiveer de plaats die onzekerheid krijgt in de besluitvorming over de exploratie en exploitatie van delfstoffen. Deze communicatie mag niet verengd worden tot voorlichting. Op welke wijze geeft u invulling aan de gevraagde transparantie en geeft u de dialoog vorm?

1. Inleiding

Voor maandagavond 22 juni a.s. bent u in het kader van de besluitvorming over de gaswinning in Groningen door de Minister van Economische Zaken uitgenodigd om met hem van gedachten te wisselen. Eveneens zijn uitgenodigd NAM, SodM en de Commissie Meijdam.

Ter voorbereiding op dit overleg heeft er op vrijdag 19 juni jl. een ambtelijke bespreking plaatsgevonden in Den Haag met ambtenaren van het ministerie EZ en een regionale ambtelijke afvaardiging (= de kopgroep winningsbesluit). Daarnaast waren SodM, NAM en Meijdam aanwezig. Anders dan aanvankelijk was overeengekomen, is tijdens deze ambtelijke sessie door het ministerie geen uitspraak gedaan over het voorgenomen besluit van de minister. Klaarblijkelijk bestond deze ruimte er niet (meer), gelet op de eerder op die dag plaatsgevonden besprekingen in de Ministerraad. Wel zijn de opvattingen van de SodM, NAM en het eerste advies van de Cie Meijdam gepresenteerd. Deze presentaties noch de onderliggende rapporten zijn afgelopen vrijdag verstrekt. Vandaar dat deze annotatie in die zin op hoofdlijnen moet blijven.

Mede naar aanleiding van het "naar voren halen" van de afspraak met uw bestuurders door de Minister heeft op zondagavond jl. in bovengenoemd ambtelijk en bestuurlijk comité een overleg plaatsgevonden waar de hoofdlijnen van het overleg met de minister zijn uitgezet. Deze notitie is daar een weerslag van. Wij achten het verstandig -gelet op het informerende karakter van de bijeenkomst van hedenavond- voormelde 10 vragen (vooraf) aan de Minister voor te leggen. Daarmee zetten wij o.i. het overleg "op scherp" en nemen de lead binnen het zeer beperkte tijdspad van de voorgestelde 1 uur.

2. Kernpunten drie presentaties (NAM, SodM, Cie Meijdam)

- De risico's zijn onverminderd hoog gebleven. SodM adviseert dat de gaswinning zo snel als mogelijk aanmerkelijk terug moet.
- Sodm zegt voldoende wetenschappelijke onderbouwing te hebben voor haar standpunt dat aanmerkelijk lagere productie zorgt voor een lager risico, in combinatie met versterking gebouwen (tienduizenden woningen).
- De seismische contouren zijn minder zwaar dan voorheen gedacht. Daar staat tegenover dat de huizen kwetsbaarder zijn dan eerder werd aangenomen. NAM en SodM komen tot dezelfde cijfers (alleen SodM verbindt daar conclusies aan).
- Dit betekent dat de risico's onverminderd hoog zijn.

- De waargenomenreductie van het seismische risico is het grootst in het centrum van het gebied: Loppersum. Voor enkele gebieden is deze reductie minder groot door juist een relatieve toename van seismische dreiging. Dit geldt onder andere ten noorden, oosten en zuiden van Delfzijl en ten noorden van Hoogezand-Sappemeer.
- Echter, de reductie geldt voor de **korte termijn**. Op de langere termijn (over ca 3 tot 5 jaar en daarna, onduidelijk is vanaf wanneer) treedt drukegalisatie in het veld op waardoor de seismische dreiging weer groter wordt, ook in de regio waar nauwelijks meer gas wordt gewonnen.
- Ook ten aanzien van de maximale kracht van een beving geldt dat deze niet lager wordt ingeschat dan eerder aangenomen. Er moet nog steeds van een dreiging van een beving met een maximale kracht van 5 op de schaal van Richter rekening worden gehouden.
- De reactietijd van het veld (winning vs aardbevingen) is veel korter dan eerder werd aangenomen, 3-4 maanden ipv enkele jaren.
- Het is onduidelijk hoe het gasveld zal reageren op sterke fluctuaties in de winning. Het lijkt erop dat sterke fluctuaties de aardbevingsdreiging vergroten.
- Alle aandacht gaat ook nu weer naar huizen. Andere risico's zoals hoogbouw, BRZO-bedrijven, dijken, leidingen, infrastructuur is niet meegenomen.
- Meijdam geeft aan zich alleen op feitelijke data te baseren en niet op modellen. Hierin zit geen differentiatie naar de verschillende gebieden en hierdoor worden de risico's op langere termijn onderschat.
- Er is nog geen voorzet gedaan voor het risicobeleid. Hier hebben we nog helemaal geen zicht op.

3. Proces

- Het besluit van de Minister van januari 2015 betreft 39,5 mld m3.
- Minister maakt bekend terug te gaan tot max 16,5 BCM in het 1^e halfjaar
- 19 juni Ambtelijke sessie in Den Haag (in bijzijn van NAM, SodM, Cie Meijdam)
- 22 juni (geen afstemming) maar overleg met bestuurders en Dialoogtafel
- 23 juni Onderministerraad
- 26 juni Ministerraad
- 29 juni Hoorzitting in de Tweede Kamer
- 1 juli Minister licht het besluit toe in de Tweede Kamer

Verdere beroepsprocedure

De besturen van provincie en 21 gemeenten hebben bij de Raad van State beroep ingesteld tegen het besluit van januari 2015. Dit beroep wordt behandeld op 10 (& 11) september a.s. De ingestelde beroepen zijn op basis van de Awb in beginsel direct ook gericht tegen het gewijzigde besluit. De vraag is wel wat de consequentie is van dit nieuwe besluit voor de procesgang.

4. Overwegingen

De regio is van oordeel dat er **geen** sprake is van afstemming, doch slechts van beperkt informeren.

De advisering van de SodM wordt stevig omarmd. Om de veiligheid (vooral op langere termijn) te kunnen garanderen is, conform de conclusies van SodM, een aanmerkelijk afname van de winning in combinatie met versterking in combinatie met het risicobeleid noodzakelijk.

Voor het herstel van het vertrouwen is het noodzakelijk volledig transparant te zijn in de besluitvorming, de daaraan ten grondslag liggende rapporten en de daaronder liggende gegevens.

De inwoners van Groningen mogen ten gevolge van de door gaswinning geïnduceerde aardbevingen niet in een nadelige positie terechtkomen ten opzichte van de rest van Nederland.

De nieuwe kaarten en onderzoeksresultaten laten zien dat er in de afgelopen periode in een aantal lokale gebieden, anders dan verwacht was, wel degelijk een relatieve toename van seismische activiteit is geweest. Dit betrof ook meer risicovolle gebieden en ten noorden van Hoogezand-Sappemeer en rondom Delfzijl met het Chemiepark. Samen met SodM dringt de regio aan om snel tot normen voor de BRZO te komen (najaar 2015) en hierop te versterken.

Overigens is en blijft het van belang dat bij versterkings- en nieuwbouwregelingen alsmede andere regelingen het principe moet gelden van gelijke monniken, gelijke kappen. Nu lopen daar nog gemeentegrenzen doorheen.

Het is nog onduidelijk wat de nieuwe inzichten op termijn (na 3-5 jaar) voor aanpak en beleid in het kerngebied betekenen. SodM verwacht toename van seismische activiteit in het gehele gebied met mogelijk een inhaalslag in het kerngebied. Het risico op langere termijn neemt daar weer toe.

5. Communicatie

Aangezien de inhoud van het voorgenomen besluit van de minister thans nog onbekend is, wordt de interne en externe communicatielijnen nader uitgewerkt tijdens het Ekenstein overleg op 23 juni 2015.

Bijlage (ambtelijke waarnemingen nav overleg op 19 juni 2015 in Den Haag)

De technische informatie die we kregen was relatief beperkt. Nadere onderzoek van de rapporten is nodig om de juiste conclusies te kunnen trekken. Het is belangrijk dat we de rapporten zo snel mogelijk ontvangen.

Seismische dreiging (pga contourkaarten)

SodM en Nam zijn het eens over berekening van het seismisch risico. NAM heeft alleen productiestrategieën doorgerekend die gebaseerd zijn op de gasvraag (maximaal mogelijk winnen). SodM heeft als voorbeeld ook productiestrategie van 20 BCM doorgerekend. In berekeningen wordt voor zover we dat helder kregen, nog steeds uitgegaan van een maximum beving van 5.0 op de schaal van Richter.

Door het uitgevoerde onderzoek valt de seismische dreiging lager uit (circa 25% werd gezegd maar dat konden wij niet goed controleren). Dat betekent dat de maximale grondversnellingen lager zijn (zie tabel). Doordat we slechts beperkt de contourkaarten te zien kregen kunnen we hier weinig over zeggen. Wat opviel is dat bij de lagere jaarlijkse productie de cirkels niet meer zo rond zijn maar in een soort elipsvorm naar het zuiden toe veranderen. Uit kaartje van SodM (?) blijkt ook dat de seismische dreiging in het gebied rondom Loppersum afneemt maar in gebied ten noorden van Hoogezand Sappemeer en rond Delfzijl toeneemt. Rondom Eemskanaalcluster (dichtst bij Stad gelegen) is verwachting dat dreiging afneemt. De afname is dus niet overal 25% maar dit heeft betrekking op kerngebied.

productieniveau	max pga (0,2%/jaar)	nam pga (2016-2021; P98)	oude berekening
45 bcm/jaar	0,43 g	0,43 g	??
39,4 bcm/jaar	0,35 g	0,35 g	
33 bcm/jaar	0,34 g	0,34 g	
20 bcm/jaar	0,26 g*	-	
33bcm/jaar stikstofmodel		0,34 g	

Bij dit scenario ligt contour van 0,1g nog net over de oostelijke rand van Groningen.

Belangrijk feit is dat de modellen berekend zijn voor de komende vijf jaar. NAM en SodM gaven aan dat inderdaad het seismisch moment nog verder toe zal nemen. Op dit moment is het nog onduidelijk wat dit daadwerkelijk betekent voor de seismische dreiging. Maar belangrijker nog wat dit betekent voor onze versterkingsopgave.

Cie Meijdam hanteert als vertrekpunt de seismische dreiging zoals door het KNMI wordt gehanteerd. Die gaan uit van een deterministische benadering. Op vragen over deze benadering kregen wij geen antwoord en zal zo spoedig mogelijk door cie geleverd worden. Door de deterministische aanpak zullen alle bevingen op 1 hoop gegooid worden zodat differentiatie naar verschillende gebieden niet mogelijk is. Ook de lange termijn effecten van de doorgaande compactie zullen in deze benadering

niet tot uiting komen. Met de informatie die we nu hebben vinden we de deterministische aanpak van KNMI minder betrouwbaar dan de door NAM geleverde modellen waar SodM ook achter staat. KNMI is wel de partij die de voorbereiding voor de NPR doet.

SodM (in overeenstemming met NAM) geeft aan dat het gasveld sneller reageert op veranderingen. Ipv 7 tot 9 maanden naar 3 tot 4 maanden (het Loppersum effect). Dit is wat anders dan de drukegalisatie die blijft 3 tot 5 jaar. Vanuit deze wetenschap geven zij aan dat meer gelijkmatig geproduceerd moet worden. Dus niet in zomer heel weinig en als er een grote gasvraag is heel veel. Op onze vraag wat dat betekent voor de gasproductie bij Loppersum geven zij aan dat die volgens de huidige productie eis blijft.

Het kan wel zo zijn dat dit betekent dat jaarlijks op een gemiddeld hoger niveau gewonnen moet worden om de eventuele pieken in de winter te kunnen opvangen. Dit hebben we niet expliciet gevraagd.

Risicobeoordeling/normering

Door alle partijen wordt uitgegaan van voornamelijk het risico van instorten van huizen/gebouwen. Aangegeven wordt dat de risico-inschatting hiervan hoger is omdat uit onderzoek blijkt dat de huizen zwakker zijn dan tot nu toe aangenomen. We hebben hier geen verdere informatie over gekregen. (n.b. ook het onderzoek dat in kader van NPR stuurgroep is gedaan hebben we nog niet). Ook de risicomethodiek van de NAM hebben we geen informatie over ontvangen. We proberen nog een afspraak maandag met NAM te regelen om hier meer informatie over te krijgen. Informatie over andere risico's zoals bezwijken industriële installaties (Akzo), vallende bouwelementen, dijkdoorbraken, zwakke gastransportleidingen, hoogbouw en schadepatronen ontbreken. Onze indruk is dat alleen gekeken wordt naar risico van instorten van gebouwen (alle partijen).

NAM/EZ: geeft op onze vragen over Akzo antwoord dat de resultaten van onderzoek bij Akzo bekend zijn maar dat het aan Akzo is om deze met ons te delen. Ook over schadepatronen (wordt bestaande structurele schade meegenomen in hun prioritering) zijn zij vaag.

SodM geeft aan dat bij productie van 33 bcm nog tienduizenden huizen versterkt moeten worden. Cie Meijdam geeft aan dat afkeurnorm van 1:10.000 gehanteerd moet worden voor deze gebouwen als een wettelijke norm uit het bouwbesluit. In Nederland overal gelijke normen.

Aanpak versterking

Op basis van een grove inschatting geeft NAM aan hoe zij haar sturing geeft aan mitigerende maatregelen. We hebben kort een staafdiagram gezien waarbij zij in 2015 en 2016 de bouwelementen gaan aanpakken en dan blijkbaar klaar zijn. Daarnaast geven zij aan hoe de komende jaren de versterkingsopgave voor de verschillende dorpen eruit ziet. Hier zit gemeente Groningen niet in. We hebben ook geen duidelijk beeld gekregen bij welk scenario dit hoort en hoeveel huizen versterkt gaan worden.

Risicobeleid

Op onze vragen wie wanneer met risicobeleid komt geeft EZ aan dat zij eind 2015 hier mee komen en dat cie Meijdam hen hierover adviseert.

Er bestaat binnen de partijen nog grote discussie over het groepsrisico. EZ geeft aan dat dit eigenlijk niet kan omdat daarbij het gebied met effecten meegenomen moet worden. En dit gebied is niet eenduidige te definiëren bij een aardbevingsrisico. SodM is van mening dat dit wel moet gebeuren voor BRZO bedrijven.